

Jason Wehling

Anarhizam i povijest crne zastave

Sadržaj

Crna zastava u anarhističkoj povijesti	3
Zašto crna boja?	4
Gusari i anarhija	4
Post Scriptum i zaokruženo slovo A	6
Korištena literatura	6

Danas je sasvim poznata činjenica da je crna zastava simbol anarhizma. Nažalost, točan nastanak te povezanosti je nemoguće utvrditi. To može biti frustrirajuće za one koje fasciniraju povijesne banalnosti, no to nije iznenađujuće.

Anarhizam je uvijek zastupao uopćenu, i povremeno nejasnu, političku platformu. Razlozi su sasvim jasni; geometrijski precizni planovi stvaraju dogmu i guše kreativan duh pobune. U skladu s tim i rezultirajući istim problemima, anarhisti su odbacili „disciplinirano” vodstvo koje je prisutno u mnogim drugim političkim grupacijama na ljevici. Razlog ovakvog stava je također posve jasan; zato što je vodstvo zasnovano na autoritetu neodvojivo od hijerarhije. Čini se logičnim da bi, pošto su se protivili bilo čemu što ima veze s državom, anarhisti trebali protiviti i važnosti simbola i ikona.

Iako ovo može biti objašnjenje zašto je porijeklo anarhističkih simbola neuhvatljivo i neuvjerljivo, činjenica je da su se anarhisti koristili simbolizmom u svojoj pobuni protiv države i kapitala, a to se ne odnosi samo na crnu zastavu, već i na zaokruženo A. Zaokruženo A je ispisivano na zidovima i ispod mostova širom svijeta. Crne zastave su nedavno „uskrsnule” u Rusiji i nastavile se vijoriti u mnogim dijelovima svijeta.

Postoje brojni izvještaji o upotrebi crne zastave od strane anarhista. Najpoznatiji su bili partizani Nestora Mahnoa tijekom Ruske revolucije. Pod crnim barjakom, njegova vojska je porazila desetak armija i tijekom dobrih nekoliko godina sačuvala veći dio Ukrajine slobodnim od centralizirane moći. U bližoj prošlosti, pariški studenti su nosili crne (i crvene) zastave tijekom masovnog generalnog štrajka iz 1968.

Crna zastava u anarhističkoj povijesti

Anarhistička crna zastava vuče svoje korijene iz vremena znatno prije ovih događaja. Njeno prvo spominjanje je zapravo nepoznato. Čini se da zasluga za nastanka crne zastave pripada Louise Michel, poznatoj sudionici Pariške komune iz 1871. Prema onome što piše anarhistički povijesničar George Woodcock, Louise Michel je nosila crnu zastavu 9. ožujka, 1883. godine tijekom demonstracija nezaposlenih u Parizu. Na čelu grupe od 500 ljudi, Louise Michel je uzvikivala: „Kruha, rada, ili olovo!”, a tijekom demonstracija su opljačkali tri pekare prije nego što su bili uhapšeni. Osim toga ne postoje stariji zapisi o crnoj zastavi.

Nedugo nakon toga, crni simbol je pronašao svoj put do Amerike. Paul Avrich piše da je 27. studenog 1884. godine crna zastava bila nošena na čikaškim demonstracijama. Tako piše da je August Spies, jedan od poznatih hajmarketških mučenika, „primjetio kako je ovo bio prvi slučaj razvijanja (crne zastave) na američkom tlu.” (Avrich, *The Haymarket Tragedy*, 144-145).

U još težoj situaciji, 13. veljače 1921. godine bio je datum koji je obilježio kraj crnim zastavama u Rusiji. Tog dana je u Moskvi pokopan Petar Kropotkin. Velik broj ljudi koji su bili u povorci koja se protezala kilometrima, noseći crne transparente na kojima je pisalo: „Gdje ima vlasti nema slobode” (Avrich, *The Anarchists in the Russian Revolution*, 26). Prema dostupnim podacima, crne zastave su u Rusiji nisu pojavile sve do osnivanja pokreta „Černoje zhania” („Crni barjak”) 1905 godine. Samo dva tjedna nakon što je Kropotkin pokopan, izbija Kronstadski ustanak, nakon čega je anarhizam u Rusiji trajno uništen.

Dok su ranije navedeni događaji prilično dobro poznati, kao što je spomenuto, točno porijeklo crne zastave nije. Sasvim je jasno da je veliki broj anarhističkih grupa u ranim osamdesetim godinama devetnaestog stoljeća prihvatio nazive koji su imali veze sa crnom bojom.

U srpnju 1881. godine, Crna internacionala se sastala u Londonu. Ovo je bio pokušaj da se reorganizira Anarhističko krilo nedavno raspuštene Prve internacionale. Slično tome, postojala je i „Crna traka” u Francuskoj (1882.) i „Mano Negra” (Crna ruka) u Andaluziji, (1883.). Ovi datumi su neposredno praćeni demonstracijama Louise Michel (1883.) i crnim zastavama u Chicagu (1884.).

Daljnje određivanje razdoblja za koje se vezuje rođenje simbola, je ime Francuske anarhističke publikacije „Le Drapeau Noir” (Crna zastava) koja je kratko vrijeme objavljivana. Prema Rodericku Kedwardu ova anarhistička tiskovina je postojala par godina, a početak objavljivanja je navodno pred listopad 1882. godine, kada je bačena bomba u kafić u Lionu (Kedward, 35). Da bi podržao vlasitu teoriju, Avrigh napominje da je 1884. godine, crna zastava „bila novo anarhističko obilježje” (Avrigh, *The Haymarket Tragedy*, 144.). Također, Murray Bookchin iznosi da „su sljedećih godina, anarhisti prihvatili crnu zastavu” kada je govorio o španjolskom anarhističkom pokretu iz lipnja 1870. godine. U to vrijeme, anarhisti su masovno koristili crnu zastavu. Čini se očiglednim da je ovo razdoblje kada je crna zastava vezana uz anarhizam.

Zašto crna boja?

Čini se da je lakše otkriti kada je veza nastala, nego pronaći razloge zbog kojih je odabrana crna boja. čikaški „Alarm”, koji predstavlja izvor iz prve ruke, ističe da je crna zastava „zastrašujući simbol gladi, bijede i smrti” (Avrigh, *The Haymarket Tragedy*, 144.). Bookchin tvrdi da je „crna zastava simbol radničke bijede i izraz njihovog bijesa i ogorčenosti”.

U istom kontekstu, Albert Meltzer kaže da su povezanost crne zastave i bunta radničke klase „nastali u Remsu, Francuskoj, 1831. godine („Rad ili smrt”) tijekom demonstracija nezaposlenih”. Zapravo, on tvrdi da je Michelina akcija iz 1833. potvrdila povezanost. No, postoje i druge mogućnosti.

Crna boja je moćna, ili je i antiboja, kakva je bila. Osamdesete godine 19. stoljeća bile su vrijeme izrazite anarhističke aktivnosti. Crna internacionala je smatrala uvođenje „propagande djelom” anarhističkim programom. Povijesno gledajući, crna boja je povezivana s krvlju, odnosno osušenom krvlju, kao i crvena zastava. Tako da, iako je bila povezana s radničkim buntom, predstavljala je i simbol nihilizma tog vremena.

Gusari i anarhija

Zanimljiva je i veza između crne zastave i gusara. Postoje nepovršeni izveštaji da je Louise Michel, dok je predvodila ženski bataljon tijekom Pariške komune 1871. godine, možda nosila zastavu s lubanjom i prekrivenim kostima. No, povezanost može ići i dalje od toga.

Na gusare se gleda kao na pobunjenike, slobodne duše, a često kao i na nemilosrdne ubojice. Iako se većina gusara znatno razlikovala, ipak su mnogi od njih birali kapetana gusarskog broda. U nekim slučajevima kapetan nije bio muškarac, što je bilo prilično neuobičajeno za to vrijeme. On ili ona bili su „podložni trenutnom opozivu”, a život na gusarskom brodu bio je sasvim sigurno demokratičniji nego na brodovima britanske, američke ili francuske mornarice — a pogotovo od onog na trgovačkom brodu.

Za gusare, crna zastava je bila simbol smrti, odražavala je značenje mrtvačke glave i kostiju na crnoj podlozi. Znak koji je jednak poruci: „Predaj se ili umri!”. Namjera je

bila zastrašiti žrtve i natjerati ih da se predaju bez borbe. To je djelovalo poput Ghenga u Kanovoj vojsci.

Također, bilo je i mnogih drugih koji su prihvatili crnu zastavu kao simbol poruke „predaj se ili umri!“. Konfederalni zapovjednik Quantrilin se tijekom Američkog građanskog rata borio pod crnom zastavom. Bio je poznat po tome što nije imao milosti za svoje neprijatelje, a za uzvrat, nije je tražio ni za sebe. Tako je i meksički general Santa Ana je bio općepoznat po nošenju crne zastave. Nosio ih je i u Alamu. Zajedno s crnim barjakom, njegovi pljačkaši su uzvikivali poklič nazvan „Deguello“, koji je značio „uzet ćemo i posljednji novčić“ (bez zarobljenika).

Iako Kan, Quantrilin i general Santa Ana nemaju nikakve veze s anarhizmom – gusari su, s druge strane, znatno kompliciraniji. Na njih su gledali kao na pobunjenike. Pobunjenici bez države, bez vjernosti bilo kojem zakonu, osim nekog surogata pravila koja su stvarali između sebe. Sasvim sigurno, gusari nisu svjesno bili anarhisti, i često se nisu ponašali ništa bolje od najobičnijih barbara. No, ono što je najvažije je način na koji su doživljeni. Njihov simbol je bio materijalizacija buntovništva, duha bezvlašća i bunta. Njih je prezirala vladajuća klasa.

To je gladnima i nezaposlenima moglo biti sasvim dovoljno za odabir crne zastave kao simbola svog revolta. Zapravo, netko je sasvim jednostavno mogao dohvatiti crni ili crveni komad odjeće u vrijeme pobune. Za tisk kompliciranog simbola bilo je potrebno vrijeme i novac. Tako je improvizirana pobunjenička zastava koja se vijorila tijekom buna bila najvjerojatnije jednobojna. Iz tog zaključka dolazi pretpostavka da je crna zastava nošena bez lubanje i kostiju zato što je morala biti improvizirana za trenutne potrebe pobune.

Knjiga Howarda Ehrilcha *Reinventing Anarchy* sadrži odličan odlomak crnoj zastavi, koji vrijedi citirati u potpunosti:

„Zašto je naša zastava crna? Crno je sjena negacije. Crna zastava je negacija svih zastava. To je negacija nacionalnosti koja suprotstavlja ljudsku rasu samu sebi i poriče jedinstvo ljudskog roda. Crno je raspoloženje bijesa i uvrijeđenosti prema svim gnjusnim zločinima protiv čovječanstva izvršenih u ime vjernosti jednoj ili drugoj državi. To su bijes i uvrijeđenost zbog povrijeđene ljudske inteligencije koju podrazumijevaju prevaranti, licemjeri, i jeftina šikaniranja počinjena od strane vlada.”

„Crna je također i boja žalosti; crna zastava koja poništava nacije također žali za njenim žrtvama, bezbrojnim milijunima ubijenih u ratovima, unutarnjim i vanjskim, zbog veće slave i stabilnosti neke proklete države. Žali za onima čiji je rad opljačkan (oporezovan) kako bi se platili pokolji i represija nad drugim ljudima. Ona žali ne samo smrt tijela već i osakaćenost duha pod autoritarnim i hijerarhijskim sustavima; ona žali za milijunima zamračenih moždanih stanica koje nikada neće imati priliku spoznati svijet. To je boja neutješne žalosti.”

„Ali crna boja je i predivna. To je boja odlučnosti, snage, boja kojom su sve ostale boje razjašnjene i određene. Crno je misteriozno okruženje klijanja, plodnosti, rodne zemlje novoga života koji se uvijek razvija, obnavlja, osvježava, i reproducira u tami. Sjeme skriveno pod zemljom, čudnovato putovanje sperme, tajanstveni rast embrija u maternici sve njih okružuje i štiti crnina.”

„Zbog toga, crna je negacija, bijes, uvrijeđenost, žalost, ljepota, nada, prehrana i sklonište novih oblika ljudskog života i odnos na i sa zemljom. Crna zastava znači da smo mi sve te stvari. Mi smo ponosni zato što je nosimo, žao nam je jer to moramo, i nadamo se danu kada takav simbol više neće biti potreban.”

Post Scriptum i zaokruženo slovo A

Još je teže pronaći i uhvatiti porijeklo „zaokruženog A” kao anarhističkog simbola. Mnogi smatraju da je nastao sa pank pokretom sedamdesetih godina dvadesetog stoljeća, ali on datira iz znatno ranijeg razdoblja. U Bruxellesu su 25. studenog 1956. godine „Alliance Ouvriere Anarchiste” (AOA) tijekom svog osnivanja prihvatili ovaj simbol. Čak i ako se vratimo još unatrag, BBC-jev dokumentarac o Španjolskom građanskom ratu pokazuje jednog člana anarhističke milicije sa zaokruženim A jasno ispisanim na njegovoj kacigi. Osim ovoga, vrlo je malo poznato o porijeklu zaokruženog slova A.

Korištena literatura

Paul Avrich, *The Anarchists in the Russian Revolution*, Cornell University Press, 1973.

Paul Avrich, *The Haymarket Tragedy*, Princeton University Press, 1984.

Murray Bookchin, *The Spanish Anarchists: The Heroic Years 1868-1936*, Harper Colophon Books, 1977.

Roderick Kedward, *The Anarchists: the men who shocked an era*, American Heritage Press, 1971.

Albert Meltzer, *The Anarcho-Quiz Book*, Black Flag (organ of the Anarchist Black Cross), 1976.

George Woodcock, *Anarchism: A History of Libertarian Ideas and Movements*, Penguin Books, 1963.

Anarhistička biblioteka

Anti-Copyright

31. 05. 2012.

Jason Wehling

Anarhizam i povijest crne zastave

1995

Prijevod teksta: Jason Wehling: *Anarchism and the History of the Black Flag*
<http://www.stocitas.org/anarhizam-i-povijest-crne-zastave.htm>

<http://anarhisticka-biblioteka.net>